

Sygn. akt II UK 217/16

POSTANOWIENIE

Dnia 14 marca 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z wniosku S. J.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w O.
o ustalenie ustawodawstwa właściwego,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 14 marca 2017 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 19 listopada 2015 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 19 listopada 2015 r. oddalił apelację S. J. od wyroku Sądu Okręgowego w O. z dnia 12 listopada 2014 r., mocą którego oddalono odwołanie ubezpieczonego od decyzji organu rentowego z dnia 29 maja 2014 r. w przedmiocie ustalenia właściwego ustawodawstwa.

Sąd drugiej instancji zaakceptował dokonane w sprawie ustalenia Sądu Okręgowego, stwierdzające że S. J. zamieszkuje w Polsce i tu prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą. Dodatkowo w dniu 9 kwietnia 2010 r. zawarł umowę o pracę ze słowackim pracodawcą G. na stanowisku promotora szkoleń internetowych. Umowa trwała do dnia 9 lutego 2012 r.

Dalej w sprawie ustalono, że w dniu 24 lutego 2010 r. wnioskodawca złożył wniosek do pozwanego o ustalenie właściwego ustawodawstwa w związku z podjęciem pracy najemnej na Słowacji. Organ rentowy ustalił tymczasowo

ustawodawstwo polskie. Podstawą takiego działania była informacja słowackiej instytucji ubezpieczeniowej, że w przypadku pracodawcy G. – pracownicy nie podlegają słowackiemu ubezpieczeniu społecznemu, ponieważ chodzi to tak zwane firmy skrzynkowe. W tym stanie rzeczy odwołujący domagał się wydania decyzji administracyjnej. Pozwany decyzją z dnia 29 maja 2014 r. stwierdził, że wnioskodawca w okresie od dnia 9 kwietnia 2010 r. do dnia 9 lutego 2012 r. podlegał ubezpieczeniu społecznemu w Polsce.

Dalej Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że zasady ustalania ustawodawstwa właściwego dla obywateli UE regulują przepisy (od dnia 1 maja 2010 r.) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U.UE.L.2004.166.1 ze zm.) oraz rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczące wykonania rozporządzenia nr 883/2004. W myśl powołanych przepisów pracownik migrujący podlega tylko jednemu ustawodawstwu państwa członkowskiego. Z tego względu organ rentowy miejsca zamieszkania ubezpieczonego był zobowiązany do wskazania właściwego ustawodawstwa (art. 13 ust. 3 rozporządzenia nr 883/2004). Wskazanie tego ustawodawstwa może poprzedzać wymiana informacji między instytucjami państw członkowskich (art. 16 ust. 4 rozporządzenia nr 987/2009). Z tego względu wprowadzono do systemu koordynacji pojęcie ustawodawstwa tymczasowego. W świetle informacji uzyskanych od słowackiej instytucji ubezpieczeniowej (pracownicy firmy G. nie podlegają ubezpieczeniu społecznemu na Słowacji) pozwany nie mógł ustalić ustawodawstwa tymczasowego na Słowacji, a był zobowiązany do wskazania ustawodawstwa miejsca zamieszkania wnioskodawcy. Z tych względów oddalił apelację ubezpieczonego z mocy art. 385 k.p.c.

Ubezpieczony w skardze kasacyjnej zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego, to jest:

- art. 288 Traktatu o funkcjonowaniu UE przez jego niezastosowanie;
- art. 13 ust. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów

zabezpieczenia społecznego (Dz.Urz.UE.L 166/1 z dnia 7 czerwca 2004 r., dalej powoływane jako rozporządzenie (WE) nr 883/2004) przez jego błędną wykładnię;

- art. 11 ust. 3a rozporządzenia nr 883/2004 przez jego zastosowanie, a pominięcie art. 11 ust. 1 rozporządzenia nr 883/2004.

Wskazał także na naruszenie przepisów postępowania, a mianowicie naruszenie art. 379 pkt 5 k.p.c. przez prowadzenie postępowania dotkniętego nieważnością z uwagi na treść art. 477¹¹ § 2 k.p.c. przez zaniechanie wezwania pracodawcy skarżącego; art. 2 pkt 2 rozporządzenia nr 883/2004 i zaniechanie zwrócenia się do instytucji słowackiej w celu uzyskania wszystkich danych do określenia uprawnień wnioskodawcy; art. 5 rozporządzenia nr 987/2009 przez podważenie ważności umowy o pracę.

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wnioskodawca zwrócił uwagę na:

- oczywistą jej zasadność z uwagi na naruszenie art. 379 pkt 5 k.p.c.;
- występujące w sprawie zagadnienie prawne lub z uwagi na istnienie potrzeby wykładni przepisu budzącego poważne wątpliwości, czy art. 16 ust. 4 rozporządzenia nr 987/2009 w związku z art. 2 ust. 2 preambuły tego aktu należy rozumieć w ten sposób, iż na instytucji miejsca zamieszkania ciąży obowiązek zwrócenia się do instytucji właściwej państwa członkowskiego, w której osoba informująca wykonuje pracę najemną, w celu wyjaśnienia wątpliwości, czy rzeczywiście wykonuje pracę najemną w tym państwie i czy wykonywana praca nie ma charakteru marginalnego. Nadto, czy w świetle art. 5 rozporządzenia nr 987/2009 instytucja państwa zamieszkania może skutecznie podważyć postanowienia umowy o pracę, skoro został wydany dokument potwierdzający zgłoszenie osoby do ubezpieczenia społecznego w innym państwie członkowskim. W końcu czy w świetle art. 5 ust. 2 rozporządzenia nr 987/2009 instytucja państwa zamieszkania nie powinna powziąć wątpliwości co do informacji przekazanej przez drugą instytucję państwa członkowskiego, skoro ona nie jest poparta stosownym materiałem dowodowym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługuje na przyjęcie jej do rozpoznania, albowiem skarżący nie wykazał dostatecznie przyczyn wymienionych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c.

Postępowanie kasacyjne cechuje swoisty formalizm. Sprowadza się on między innymi do przedstawienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jego uzasadnienia. Nie chodzi jednak o formalne powołanie się na jedną z czterech podstaw wymienionych w treści art. 398⁹ § 1 pkt 1 – 4 k.p.c., lecz o przedstawienie jurydycznych argumentów uzasadniających wybrany kierunek argumentacji. Dopiero wówczas istnieją podstawy do przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

W przedmiotowej sprawie skarżący powołał się na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne lub konieczność wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości prawne. Niezależnie od tego skarga jest oczywiście uzasadniona z uwagi na naruszenie przepisów prawa procesowego.

Ocenę wskazanych podstaw należy rozpocząć od procesowych podstaw przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Faktycznie naruszenie przez Sąd Apelacyjny w (...) art. 379 pkt 5 k.p.c. w związku z art. 477¹¹ § 2 k.p.c. uzasadniałoby postulat merytorycznego rozpoznania sprawy. Jednak *prima facie* widoczne jest spostrzeżenie, że do takiego naruszenia nie doszło. Problem ten zasadniczo wyjaśnia wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 2016 r., I UK 370/15 (LEX nr 2166375). W powołanym judykacie wskazano, że sąd nie jest zobligowany do zawiadomienia na podstawie art. 477¹¹ § 2 k.p.c. jako zainteresowanego zagranicznego pracodawcy w sprawie o ustalenie właściwego ustawodawstwa. Z tego względu konieczna jest bliższa analiza pozostałych argumentów zawartych we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Po pierwsze, w sprawie nie występuje istotne zagadnienie prawne. Argumentacja Sądu drugiej instancji w przedmiocie oceny zachowań

wnioskodawczyni nie ma cech wykładni prawa, lecz polega na ocenie prawnej ustalonych faktów, należy więc do sfery jego stosowania. Przedstawiony w skardze kasacyjnej - jako przyczyna jej wniesienia - problem nie ma zatem znaczenia jurydycznego, a odnosi się wyłącznie do oceny stanu faktycznego sprawy, który - jak wynika z art. 398³ § 3 oraz art. 398¹³ § 2 k.p.c. – nie stanowi przedmiotu kontroli kasacyjnej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 sierpnia 2014 r., I UK 91/14, Legalis nr 1450622).

Opisana w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. podstawa zakłada konieczność dokonania wykładni przepisów prawa, które wywołują poważne wątpliwości lub rozbieżności w orzecnictwie sądów. W takim razie skarżący powinien precyzyjnie określić, które przepisy wymagają wykładni, skoro prowadzą do rozbieżności w orzecnictwie, jak też wskazać, na czym polegają poważne wątpliwości związane ze stosowaniem tych przepisów wraz z podaniem doktrynalnego lub orzeczniczego źródła tych wątpliwości (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, Biuletyn SN 2002 nr 7, s. 10). Chodzi przy tym o rozbieżności w wykładni przepisu prawa, a nie o rozbieżności w jego zastosowaniu.

W ocenie skarżącego w sprawie zachodzi konieczność wykładni przepisów, które krzyżują uprawnienia instytucji ubezpieczeniowych miejsca zamieszkania oraz miejsca zatrudnienia. W treści art. 5 ust. 2 i art. 16 ust. 4 rozporządzenia nr 987/2009 zawarte są faktory upoważniające do podjęcia współpracy w zakresie wątpliwości co do ważności dokumentu lub dokładności przedstawienia okoliczności, na których opierają się informacje zawarte w tym dokumencie. Zakreślone uprawnienia korelują z tezą, że osoba która normalnie wykonuje pracę najemną i pracę na własny rachunek w różnych Państwach Członkowskich podlega ustawodawstwu Państwa Członkowskiego, w którym wykonuje swoją pracę najemną. W okolicznościach sprawy oznacza to, iż skoro został nawiązany stosunek pracy na Słowacji, przy jednocześnie prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej w Polsce, istnieją przesłanki do ustalenia słowackiego ustawodawstwa. Idąc dalej, faktycznie polska instytucja ubezpieczeniowa nie może oceniać legalności (ważności) stosunku pracy nawiązanego w innym kraju członkowskim.

Opisany paradygmat postępowania nie jest jednak absolutny, o czym zapomina skarżący i pomija w swych rozważaniach te fragmenty argumentacji Sądu Apelacyjnego, które uwidaczniają brak zarzucanej przesłanki przedsądu. Od opisanego wyżej wzorca postępowania istnieją wyjątki, które przy wykorzystaniu procedury z art. 16 rozporządzenia nr 987/2009 pozwalają na czynności wyjaśniające związane z ustaleniem właściwego ustawodawstwa. Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę na tego rodzaju zadania i wyraźnie również zaznaczył, że negatywny kierunek rozstrzygnięcia wywołuje skutek tej procedury, związany z przyjęciem przez słowacką instytucję ubezpieczeniową braku podstaw do objęcia pracowników firmy G. ubezpieczeniem społecznym na Słowacji. W tym układzie krajowy organ rentowy nie jest uprawniony do negowania takiej informacji, w szczególności – do prowadzenia wbrew osnowie tego dokumentu – postępowania wyjaśniającego, skoro akceptuje jego wnioski. Dopiero w razie prezentowania odmiennego stanowiska konieczna byłaby wymiana dalszych informacji. Natomiast ubezpieczony, którego stosunek prawny za granicą został zanegowany posiada przewidziane w tym porządku prawnym instrumenty dochodzenia swych praw. Oczywistym zaś pozostaje, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie jest uprawniony do wyręczania instytucji ubezpieczeniowych innych krajów i przesądzenia, czy praca zarobkowa wykonywana na ich terytorium stanowi tytuł ubezpieczenia (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 11 września 2014 r., II UK 587/13, OSNP 2016 nr 1, poz. 13; z dnia 6 czerwca 2013 r., II UK 333/12, OSNP 2014 nr 3, poz. 47; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 18 marca 2010 r., II UZP 2/10, OSNP 2010 nr 17-18, poz. 216). Brak objęcia ubezpieczonego tytułem ubezpieczenia społecznego z racji wykonywania pracy najemnej niweczy argumenty o pracy marginalnej, skoro nie ma kolizyjnego aktywnego tytułu ubezpieczenia za granicą. Na marginesie w kwestii pracy marginalnej wypowiedział się Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 25 listopada 2016 r., I UK 370/15 (LEX nr 2166375) oraz postanowieniu z dnia 23 listopada 2016 r., I UZ 34/16 (LEX nr 2180091).

Stąd jasne pozostaje, że w sprawie nie występują podstawy uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Z powyższych powodów orzeczono z mocy art. 398⁹ § 2 k.p.c.

